

CHKO Orlické hory

rok vyhlášení: 1969

rozloha: 204 km²

sídlo správy: Rychnov nad Kněžnou

oficiální web:

<http://www.orlickehory.ochranaprirody.cz>

<http://www.horydoly.cz>

<http://www.ochranaprirody.cz>

CHKO Orlické hory

Geologie

1 – starohorní horniny assyntsky zvrásněné, s různě silným variským přepracováním (břidlice, fylity, svory až pararuly)

2 – assyntské granitoidy (žuly, granodiority)

3 – starohorní ortoruly, granulity a velmi pokročilé migmatity

4 – vulkanické horniny, zčásti metamorfované, starohorní až prvohorní (amfibolity, diabasy, melafyry, porfyry)

5 – žuly

6 – permokarbonské horniny (pískovce, slepence, jílovce)

7 – druhohorní sedimenty (slepence, pískovce, slínovce)

CHKO Orlické hory

Geologie

Geologický vývoj Orlických hor je podobný ostatním sudetským pohořím. Převažují **staré metamorfované horniny** (ruly, migmatity, svory), jež už **ve starohorách** (assyntské vrásnění) vytvořily **Orlicko-kladskou klenbu**.

Při **variském vrásnění** byly tyto horniny znovu přepracovány a místy mezi ně pronikla tělesa vyvřelin (gabrodioritový masiv Špičáku).

V nejmladších prvohorách a ve starších druhohorách následuje **období tektonického klidu**, eroze a odnosu. Z něj pocházejí roztroušené **výskyty permských sedimentů**.

CHKO Orlické hory

Geologie

Saxonské vrásnění ve třetihorách oživilo staré zlomy a vyzdvihlo Orlické hory do dnešních nadmořských výšek.

V pleistocénu působilo ve vrcholových partiích **mrazové zvětrávání**, které vytvořilo **mrazové sruby, kamenná moře a balvanité sutě** (tor Marušin kámen, mrazové sruby na Kamenci).

CHKO Orlické hory

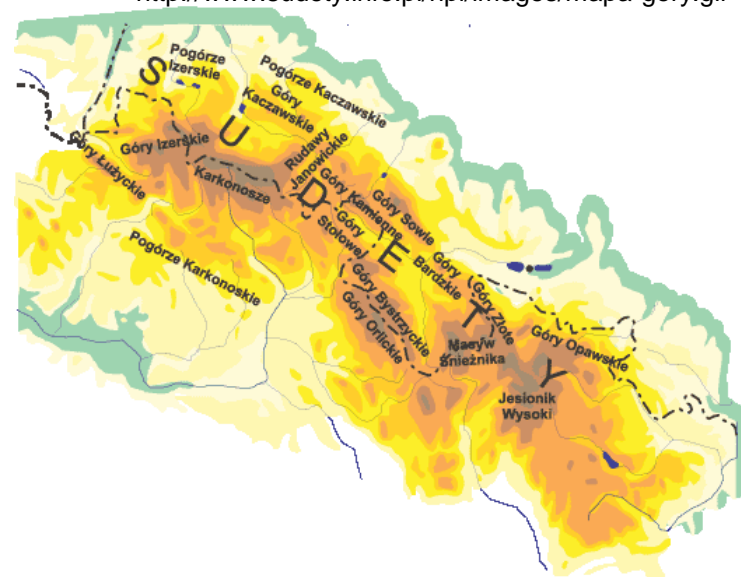
Geologie

Pohoří sudetská, hercynská, variská...

CHKO Orlické hory

Geologie

Pohoří sudetská, hercynská, variská...

Sudety – pásmo pohoří při česko-polské hranici, od Šluknovské pahorkatiny a Lužických hor (na německém území od údolí Labe) na SZ po Jeseníky a Moravskou bránu na JV. Význam totožný s Krkonošsko-jesenickou subprovincií České vysočiny;

- původ označení odvozen z Ptolemaiova Sudéta óre (Pohoří kanců).

Rukopisná kopie (15. století) Ptolemaiovy mapy světa (asi 150 A.D.)

CHKO Orlické hory

Geologie

Pohoří sudetská, hercynská, variská...

Sudety – pásmo pohoří při česko-polské hranici, od Šluknovské pahorkatiny a Lužických hor (na německém území od údolí Labe) na SZ po Jeseníky a Moravskou bránu na JV. Význam totožný s Krkonošsko-jesenickou subprovincií České vysočiny;

- původ označení odvozen z Ptolemaiova Sudéta óre (Pohoří kanců).

CHKO Orlické hory

Geologie

Pohoří sudetská, hercynská, variská...

Hercynie – středoevropské území mezi Baltem a Alpami, Calais a Lvovem, v jehož vývoji sehrálo zásadní roli hercynské (= variské) vrásnění; v ČR území západně linie Ostrava - Znojmo;

- jako Hercynský les označovali antičtí autoři lesnaté a hornaté končiny severně Dunaje, od Bavorska až po Karpaty; území obývali Bójové → Boiohaemum = Bohemia.

CHKO Orlické hory

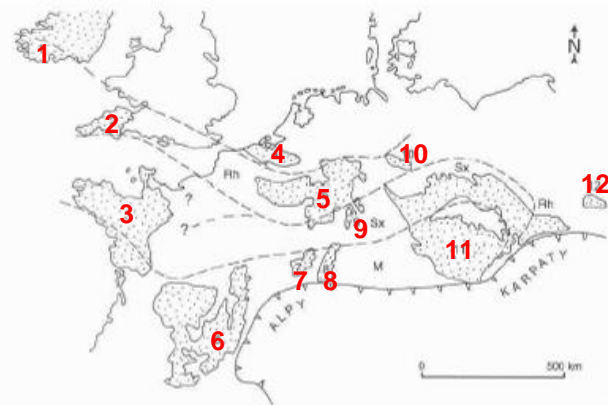
Geologie

Pohoří sudetská, hercynská, variská...

Variscidy – pohoří vzniklá v mladších prvohorách variským (= hercynským) vrásněním, vyvolaným srážkou Gondwany a Laurasie; vrásnění postihlo velkou část Pangaey, i mimo dnešní Evropu (Apalačské pohoří v S.A., Ural na hranicích Evropy a Asie nebo Altaj v Asii).

Variská horstva v Evropě (zbytky)

- 1-jižní Irsko
- 2-Cornwall a Devon
- 3-Armorický masív
- 4-Brabantský masív
- 5-Ardeny a Rýnské břidličné pohoří
- 6-Centrální masív francouzský
- 7-Vogézy
- 8-Schwarzwald
- 9-Odenwald a Spessart
- 10-Harz
- 11-Český masív
- 12-Svatokřížské hory

CHKO Orlické hory

Geomorfologie

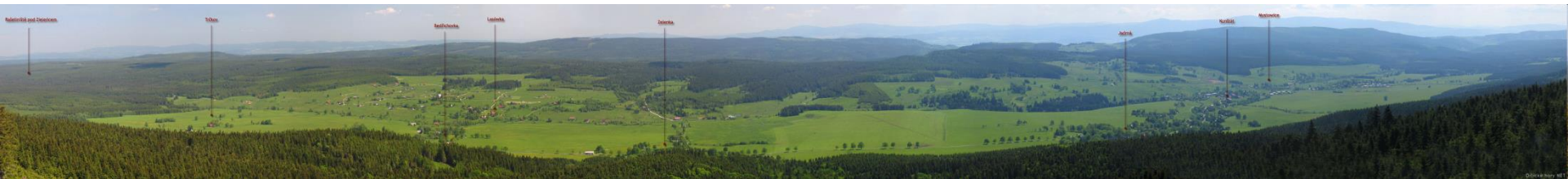
Celé pásmo Orlických hor je 55 km dlouhé, 3 až 8 km široké, a je protažené od SZ k JV. Vrcholové partie Orlických hor tvoří jeden hlavní [Orlický hřbet](#).

Nejvyšším vrcholem Orlického hřbetu je [Velká Deštná](#) (1 115 m), s rozsáhlými vrcholovými plošinami a sedlovým rašeliništěm Jelení lázeň; dalšími význačnými vrcholy jsou Vrchmezí (1 084 m) a Malá Deštná (1 082 m).

CHKO Orlické hory

Geomorfologie

Součástí Orlické hornatiny je spolu s Orlickým hřbetem tektonicky podmíněná **Orlickozáhorská brázda**, tvořená křídovými sedimenty a protékaná horním tokem Divoké Orlice.

CHKO Orlické hory

Geomorfologie

JV část Orlických hor tvoří Mladkovská vrchovina, prořatá **antecedentním údolím Divoké Orlice**, zvaným **Zemská brána**. To je charakteristické prudkým spádem, balvanitým korytem, skalnatými břehy (Ledříčkova skála) a výskytem obřích hrnců.

CHKO Orlické hory

Vodstvo

Většina CHKO leží v povodí Divoké Orlice, část v povodí Metuje a spojené Orlice.

Podél severní části Orlického hřbetu probíhá **hlavní evropské rozvodí** – polskou stranu odvodňuje Nysa Kłodzka do Odry, českou část přítoky Labe.

Bystřiny stékající z úbočí Orlických hor vytvářejí charakteristický reliéf Podorlické pahorkatiny – plošiny rozřezané hlubokými údolími bystřin (Zdobnice, Říčka, Bělá, Kněžná).

Orlické hory jsou od roku 1978 CHOPAV.

CHKO Orlické hory

Klima

Výše položené části CHKO patří do chladné klimatické oblasti, s vysokými úhrny srážek (1300 mm/rok) a průměrnými ročními teplotami kolem 4 °C.

Podhůří je mírně teplé, se srážkovými úhrny 700–800 mm/rok a průměrnými teplotami až 7 °C.

CHKO Orlické hory

Vegetace a flóra

Průměrné sudetské pohoří, kyselé a floristicky středně bohaté, s devastovaným přírodním bohatstvím lesních společenstev. Cenný je výskyt horských druhů v nejvyšších polohách a fragmenty zachovalých nelesních společenstev – květnatých horských luk a rašelinišť.

CHKO Orlické hory

Vegetace a flóra

Horské lesy

Přirozenou vegetací nejvyšších poloh byly zřejmě **smrko-jedlo-bukové porosty**, podobné těm, jež se zachovaly v **NPR Bukačka** (jedle zde však dnes prakticky chybí). Typickou příměsí je na chudých půdách **jeřáb ptačí**, na bohatších **javor klen**. V podrostu se na úživnějších stanovištích vyskytují **kyčelnice cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*)**, **k. devítilistá (*D. enneaphyllos*)** nebo **mléčivec horský (*Cicerbita alpina*)**, na chudších **třtina chloupkatá (*Calamagrostis villosa*)**, **podbělice alpská (*Homogyne alpina*)**, **vranec jedlový (*Huperzia selago*)** nebo **hořec tolitovitý (*Gentiana asclepiadea*)**.

Podhorské bučiny a suťové lesy se zachovaly fragmentárně, zejména na svazích potočních údolí (údolí Bělé, Zdobnice, Říčky); významnou lokalitou květnatých bučin je **NPR Trčkov**, kyselé bučiny jsou chráněny v **PR Komáří vrch**.

kyčelnice cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*)

k. devítelistá (*D. enneaphyllos*)

© M.Chytrý

třtina chloupkatá (*Calamagrostis villosa*)

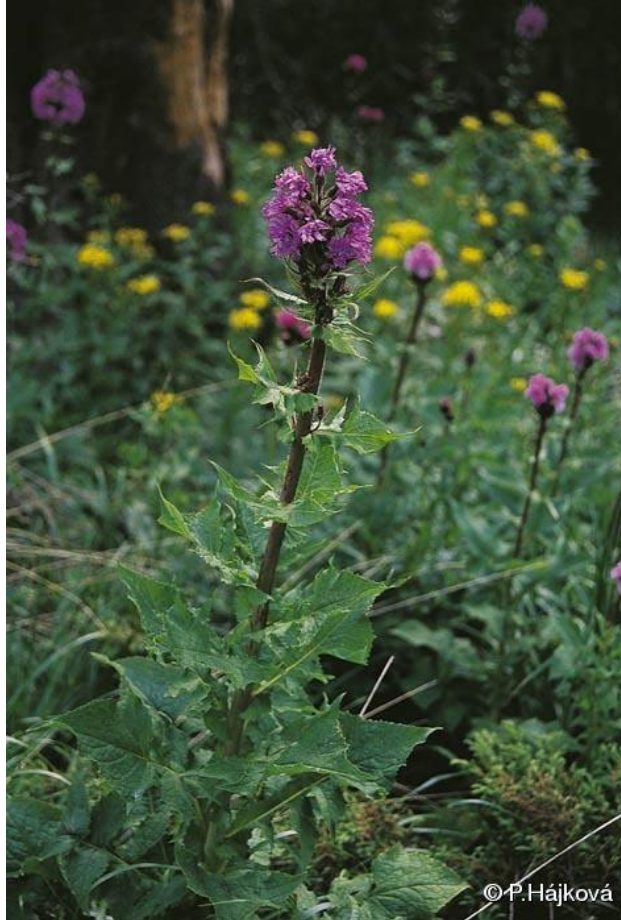
černýš lesní (*Melampyrum sylvaticum*)

vranec jedlový (*Huperzia selago*)

hořec tolitovitý (*Gentiana asclepiadea*)

mléčivec alpský (*Cicerbita alpina*)

podbělice horská (*Homogyne alpina*)

CHKO Orlické hory

Vegetace a flóra

Rašeliniště

Vrchoviště jsou na české straně vyvinuta jen maloplošně. Nejlepšími příklady jsou PR Jelení lázeň a PP U Kunštátská kaple, s význačnými druhy jako jsou suchopýr pochvatý (*Eriophorum vaginatum*), brusnice vlochyně (*Vaccinium uliginosum*), kyhanka sivolistá (*Andromeda polifolia*), klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*), ostřice mokřadní (*Carex limosa*), ostřice chudokvětá (*Carex pauciflora*) nebo rosnatka okrouhlolistá (*Drosera rotundifolia*).

Jelení lázeň

© P. Hájková

Arándano negro (*Vaccinium uliginosum*)
© Biopix.dk: K. Andersen

suchopýr pochvatý (*Eriophorum vaginatum*) brusnice vlochyně (*Vaccinium uliginosum*)

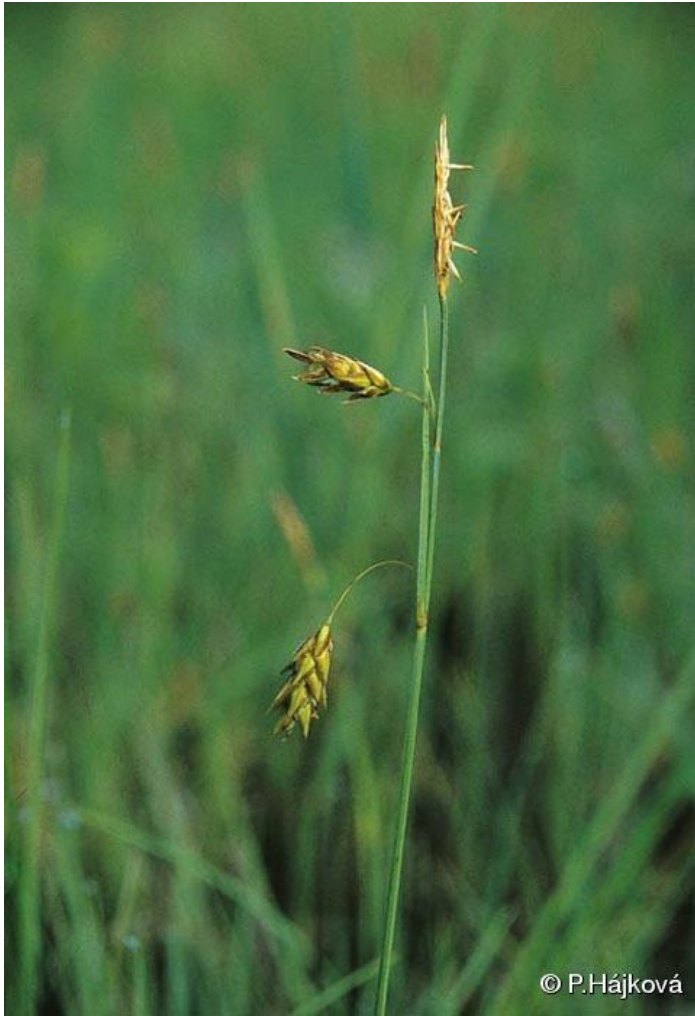

kyhanka sivolistá (*Andromeda polifolia*)

klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*)

ostřice mokřadní (*Carex limosa*)

ostřice chudokvětá (*Carex pauciflora*)

CHKO Orlické hory

Vegetace a flóra

Rašeliniště

Skvělá vrchoviště **Topielisko** a **Czarne Bagno** jsou nedaleko státní hranice na polské straně Orlických hor (vlastně už jde o úpatí Gór Bystrzyckich). Vyskytují se zde např. **borovice blatka** (*Pinus rotundata*) nebo **bříza trpasličí** (*Betula nana*).

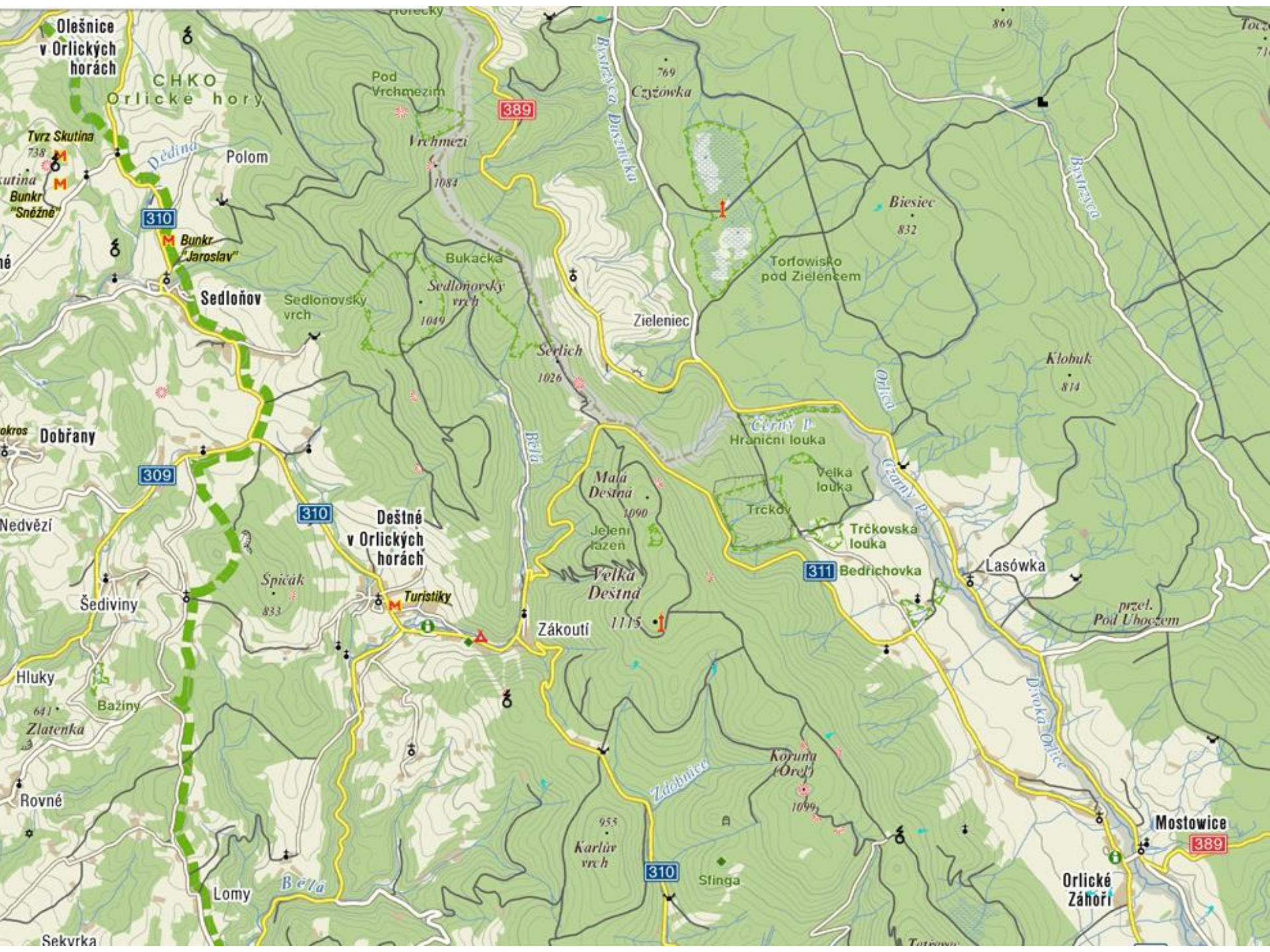

CHKO Orlické hory

Vegetace a flóra

Rašeliniště

Na některých lučních enklávách (Kačerov, Trčkovská louka, louka v NPR Bukačka) se vyskytují i drobná **přechodová rašeliniště** až **slatiniště**, s druhy jako **ostřice Davallova** (*Carex davalliana*), o. blešní (*C. pulicaris*), tučnice obecná (*Pinguicula vulgaris*), vachta trojlistá (*Menyanthes trifoliata*), tolíje bahenní (*Parnassia palustris*). Na prameništích se vyskytují vzácné zdrojovky prameništní (*Montia fontana*) a potoční (*M. hallii*).

ostřice Davallova (*Carex davalliana*)

ostřice blešní (*Carex pulicaris*)

vachta trojlistá (*Menyanthes trifoliata*)

tolije bahenní (*Parnassia palustris*)

© James Lindsey

zdrojovka prameništní (*Montia fontana*)

CHKO Orlické hory

Vegetace a flóra

Horské a podhorské louky

Vedle rašelinných luk se na člověkem vytvořených enklávách vyvinuly různé typy luk s řadou význačných podhorských a horských prvků: prha arnika (*Arnica montana*), hořeček český (*Gentianella praecox* ssp. *bohemica*) koprníček bezobalný (*Ligusticum mutellina*), oměj šalamounek (*Aconitum plicatum*), prstnatec Fuchsův (*Dactylorhiza fuchsii*), běloprstka bělavá (*Pseudorchis albida*), kamzičník rakouský (*Doronicum austriacum*), upolín nejvyšší (*Trollius altissimus*) nebo pryskyřník platanolistý (*Ranunculus platanifolius*).

K významným lokalitám lučních společenstev v CHKO patří PR Trčkovská louka, PR Neratovské louky, NPR Bukačka, PP Rašeliniště pod Pětirozcestím, PP Rašeliniště Kačerov, PP Hořečky, okolí Šerlichu nebo Polomi.

© P.Hájková

Koprníček bezobalný se v ČR vyskytuje v Jeseníkách, na Kralickém Sněžníku a v Orlických horách, a potom až na Šumavě a v Předšumaví

hořeček český (*Gentianella praecox* ssp. *bohemica*)

© M. Chytrý

prha arnika (*Arnica montana*)

(c) Jacek Sobon. js-tojad.sudecki.PICT4520.32

oměj šalamounek (*Aconitum plicatum*)
endemit Českého masivu

© P.Hájková

kamzičnick rakouský (*Doronicum austriacum*)

prstnatec Fuchsův (*Dactylorhiza fuchsii*)

běloprstka bělavá (*Pseudorchis albida*)

pryskyřník platanolistý (*Ranunculus platanifolius*)

CHKO Orlické hory

Vegetace a flóra

Horské a podhorské louky

Do masivu Suchého vrchu (tedy do JV části Orlických hor už mimo CHKO) zasahuje význačný jesenický horský prvek **zvonek vousatý** (*Campanula barbata*).

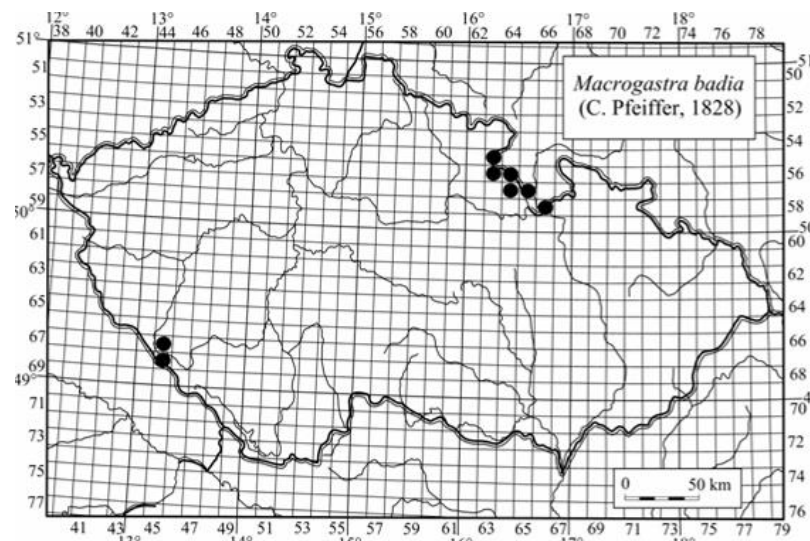
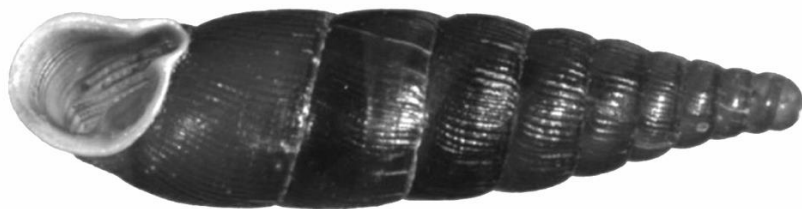
CHKO Orlické hory

Fauna

I faunisticky je území středně bohaté, spíš typické než výjimečné, s některými význačnými horskými prvky.

bezobratlí

měkkýši: chudá společenstva smrkových monokultur, cennější jsou zbytky listnatých a smíšených lesů (NPR Bukačka, suťové lesy v potočných údolích). Geograficky významný je výskyt lesního druhu řasnatky tmavé (*Macrogastra badia*) – alpského dendrofilního druhu suťových lesů.

CHKO Orlické hory

Fauna

bezobratlí

denní motýli: nic moc, z horských druhů pouze **okáč rudopásný** (*Erebia euryale*), a to jen v masivu Suchého vrchu. Na vlhkých loukách vzácně myrmekofilní **modrásci očkovaný** (*Maculinea teleius*) a **bahenní** (*M. nausithous*), potravně vázaní na krvavec toten.

Erebia euryale 1046
www.muckstein.com

© Petr Mückstein
www.muckstein.com

Maculinea teleius

Maculinea nausithous

(c) Petr Mückstein

CHKO Orlické hory

Fauna

bezobratlí

*Phloeostichus
denticollis*

Ipidia binotata

ostatní: na rašeliništích a v rašelinných smrčinách slíďáci rašelinný (*Pardosa sphagnicola*) a tmavý (*Alopecosa pinetorum*), skákavka rašelinná (*Heliophanus dampfi*), vážka lesklice horská (*Somatochlora alpestris*), na Bukačce a Trčkově pralesní druhy brouků, např. lesknáček *Ipidia binotata* vázaný na bukojedliny nebo lesák *Phloeostichus denticollis* vázaný na javor klen.

Pardosa sphagnicola

Alopecosa pinetorum

CHKO Orlické hory

Fauna

obratlovci

obojživelníci: vedle běžných druhů se na více lokalitách vyskytuje **skokan ostronosý** (*Rana arvalis*).

plazi: vedle běžných druhů (především **zmije**, **užovky obojkové** a **ještěrky živorodé**) zasahuje do podhůří **užovka hladká** (*Coronella austriaca*).

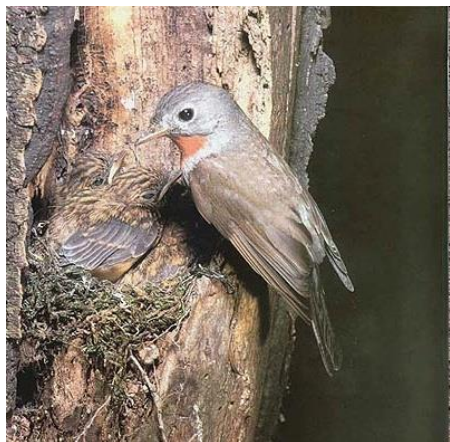

CHKO Orlické hory

Fauna

obratlovci

ptáci: v horských a podhorských lesích význačné druhy **sýc rousný**, **kulíšek nejmenší**, **holub doupňák**, **lejsek malý**, **kos horský** nebo **budníček zelený**. Na vysoko položeném bezlesí vzácně **tetřívka obecný** (*Tetrao tetrix*), na loukách v podhůří početně **chřástal polní** (*Crex crex*), pro kterého zde byla zřízena **Ptačí oblast Orlické Záhoří**.

CHKO Orlické hory

Fauna

obratlovci

savci: význačným horským druhem je **rejsek horský** (*Sorex alpinus*).

CHKO Orlické hory

Nejvýznamnější maloplošná ZCHÚ

NPR Bukačka – zachovalý les přírodě blízkého druhového složení (buk, smrk, klen) na hlavním hřbetu Orlických hor. Součástí rezervace je luční enkláva s prameništi a květnatými lučními společenstvy s účastí horských druhů.

NPR Trčkov – přírodě blízký smrko-jedlo-bukový porost.

CHKO Orlické hory

Historie lidského vlivu

Vývoj podobný ostatním sudetským pohořím.

Podhůří kolonizováno převážně německy mluvícím obyvatelstvem ve 13. a 14. století, Orlické Záhoří až na přelomu 16. a 17. století

Od 16. století rozvoj sklářství, vrcholí v 19. století (těžba dřeva, narušení lesních ekosystémů, pěstování smrkových monokultur).

V 17. století hlavní zdroj dřeva pro Kutnou Horu (převzaly úlohu po Krkonoších).

V druhé polovině 20. století lesy na hlavním hřebetu vážně poškozeny imisemi (elektrárny Chvaletice a Opatovice nad Labem).

Ochrana a ohrožení

Prioritami jsou obnova imisemi vážně poškozených lesů na hlavním hřebetu, pravidelný management druhově bohatých luk a revitalizace regulovaných vodních toků (Orlické Záhoří).

CHKO Orlické hory

zajímavé webové stránky

<http://www.orlickehory.ochranaprirody.cz> - stránky Správy CHKO

www.orlickehory.net - regionální web věnovaný krajině Orlických hor, pěkné fotky

CHKO Orlické hory

rok vyhlášení: 1969

rozloha: 204 km²

sídlo správy: Rychnov nad Kněžnou

oficiální web:

<http://www.orlickehory.ochranaprirody.cz>

<http://www.horydoly.cz>

<http://www.ochranaprirody.cz>

Typické sudetské pohoří, lesnaté, s plochými hřbety členěnými hlubokými potočními údolími. Většina lesů převedena na smrkové monokultury dnes narušené imisemi, přirozenější porosty se zachovaly na strmých erozních svazích a výjimečně na hlavním hřbetu. Vzácná jsou drobná vrchoviště a květnaté horské louky s prameništi. Specifickou oblastí je Orlické Záhoří – tektonicky podmíněná brázda s křídovými sedimenty, ležící na hranicích s Polskem a oddělující Orlické hory a Góry Bystrzyckie.